

Професор Юрій Гаврилюк: віхи життя та творчої долі

Валентина Чоп'як¹, Галина Чайковська²

¹ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів, Україна

² Державна Установа науково-дослідний інститут спадкової патології, м. Львів, Україна

Нещодавно виповнилося 60 років від дня народження Юрія Йосифовича

Гаврилюка, який прожив коротке, але насичене життя і став справжнім прикладом патріота, що не словами, а діями достойно представляв українську лікарську та наукову спільноту. Народився Юрій Йосифович Гаврилюк 1 червня 1960 року у м. Львові, закінчив Львівську середню школу № 53 з поглибленим вивченням англійської мови із золотою медаллю. Протягом 1977-1983 років навчався на педіатричному факультеті Львівського державного медичного інституту, який закінчив з відзнакою. Впродовж 1983-1986 років навчався в аспірантурі при Інституті медичної генетики АМН СРСР (м. Москва). У 1986 році захистив кандидатську дисертацію «Медико-генетичне консультування при мутагенних впливах» за спеціальністю «медична генетика». З 1987 року працював у Львівському науково-дослідному інституті педіатрії, акушерства та гінекології (ПАГ) (тепер ДУ НДІ спадкової патології), де працював на посаді лікаря-генетика медико-генетичного центру, молодшим, а потім старшим науковим співробітником, заступником директора Інституту з наукової роботи. В 1996 році в українському науково-гігієнічному центрі України (м. Київ) захистив докторську дисертацію «Генетичний моніторинг населення регіонів України в умовах забруднення довкілля» зі спеціальності «медична генетика». Крім науки, Юрій Гаврилюк брав дуже активну участь у громадському житті: був членом Президії Українського наукового товариства медичних генетиків, членом ревізійної комісії Українського наукового товариства генетиків і селекціонерів ім. М. Вавілова, Головою секції генетики людини Львівського відділення товариства, членом Лікарської комісії НТШ, Головою УЛТ у Львові.

Ключові слова: вчений, громадський діяч, медична генетика, Українське лікарське товариство у Львові.

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2020.02.11

Для листування:

Вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010,
E-пошта: chopyakv@ukr.net

Стаття надійшла: 11.04.2020

Прийнята до друку: 12.04.2020

Опублікована онлайн: 15.04.2020

© Валентина Чоп'як,
Галина Чайковська,
2020

ORCID IDs

Valentyna Chopyak

<https://orcid.org/0000-0003-3127-2028>

Halyna Chaikivska

<https://orcid.org/0000-0002-7395-6893>

Особистий внесок авторів: Всі автори в рівній мірі брали участь у підготовці цього огляду. Всі автори прочитали та затвердили остаточний варіант рукопису.

Конфлікт інтересів: Автори декларують, що не має конфлікту інтересів.

Фінансування: Підготовка цього огляду не потребувала фінансування.

Дозвіл біоетики: Для даного огляду не потрібний.

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2020.02.11

For correspondence:

Pekarska st, 69, Lviv, Ukraine, 79010
E-пошта: chopryak@ukr.net

Received: Apr, 11, 2020

Accepted: Apr, 12, 2020

Published online: Apr, 15, 2020

© Valentyna Chopryak,
Halyna Chaikovska,
2020

ORCID IDs

Valentyna Chopryak

<https://orcid.org/0000-0003-3127-2028>

Halyna Chaikovska

<https://orcid.org/0000-0002-7395-6893>

Author Contributions:

All authors were equally involved in the preparation of this review. All authors have read and approved the final version of the manuscript.

Disclosures: Authors state that there is no conflict of interest

Funding: This review did not require funding.

Ethics approval: Not required for this review.

Professor Yuriy Havrylyuk: milestones in life and creative destiny

Valentyna Chopryak¹, Halyna Chaikovska²

¹ Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

² Institute of Hereditary Pathology of the NAMS of Ukraine, Lviv, Ukraine

It would have been Yuriy Havrylyuk's 60th birthday recently. He lived a short but full life and became a true example of a patriot who represented the Ukrainian medical and scientific community with dignity by his deeds, rather than words. Yuriy Havrylyuk was born on June 1, 1960 in Lviv. He graduated from the Secondary School with a gold medal. During 1977-1983, he studied at the Pediatric Faculty of Lviv State Medical Institute which he graduated with honors. During 1983-1986, Yuriy studied at the Institute of Medical Genetics in Moscow. In 1986, he defended his thesis «Medical and genetic counseling in case of mutagenic effects». Then, he worked at Lviv Research Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology (now the Institute of Hereditary Pathology) where he was employed as a geneticist at the Medical Genetics Center. In 1996, he defended his doctoral thesis «Genetic monitoring of the population in Ukrainian regions in the context of environmental pollution». In addition to science, Yuriy Havrylyuk took a very active part in public life: he was a member of the Presidium of the Ukrainian Scientific Society of Medical Geneticists, a member of the Ukrainian M. Vavilov Scientific Society of Geneticists and Breeders, Chairman of the Human

Genetics Section of Lviv branch of the above society and the Ukrainian Medical Society, member of Taras Shevchenko Scientific Society.

Key words: Scientist, public figure, medical genetics, Ukrainian medical association in Lviv.

Cite this article as: Chopryak V, Chaikovska H. Professor Yuriy Havrylyuk: milestones in life and creative destiny. Proc Shevchenko Sci Soc Med Sci. 2020;62(2):99-103.

Рис. 1. Юрій Гаврилюк (1.06.1960- 24.03.2000)

Нещодавно виповнилося 60 років від дня народження Юрія Йосифовича Гаврилюка (рис.1), який прожив коротке, але насичене життя і став справжнім прикладом патріота, що не словами, а діями достойно представляв українську лікарську та наукову спільноту.

Народився Юрій Йосифович Гаврилюк 1 червня 1960 року у м. Львові, його батьки родом з Буського району Львівської області. Вони дали єдиному синові християнське виховання, прищепили палку любов до Батьківщини. Від раннього дитинства Юрій був добрим, родинним, прагнув бути справедливим, мав бажання вчитися. Закінчив Львівську середню школу № 53 з поглибленим вивченням англійської мови із золотою медаллю. Протягом 1977-1983 років навчався на педіатричному факультеті Львівського державного медичного інституту, який закінчив з відзнакою. З перших днів навчання займався у студентському науковому гуртку. Знання англійської мови, особливий аналітичний склад мислення та потужний інтелект сприяли займатись наукою. Впродовж 1983-1986 років Юрій навчався в аспірантурі при Інституті медичної генетики АМН СРСР (м. Москва). Проводив дослідження у лабораторії мутагенезу, яку очолював провідний генетик Радянського Союзу, директор Інституту медичної генетики академік Микола Павлович Бочков, який став науковим керівником Юрія. У 1986 році він захистив кандидатську дисертацію «Медико-генетичне консультування при

мутагенних впливах» за спеціальністю «медична генетика». Незважаючи на можливість надалі залишатися у Москві, Юрій усвідомлював, що його науковий фах дуже потрібен Україні, тому повернувся до Львова.

З 1987 року місцем наукової діяльності Юрія Йосифовича став Львівський науково-дослідний інститут педіатрії, акушерства та гінекології (ПАГ) (тепер ДУ НДІ спадкової патології), в якому він працював на посаді лікаря-генетика медико-генетичного центру, молодшим, а потім старшим науковим співробітником, а з 1989 року – керівником відділу епідеміології вродженої і спадкової патології. З 1992 року Юрій Йосифович став заступником директора Інституту з наукової роботи.

Як науковець Юрій Йосифович вже тоді випереджував свій час. Ми усвідомлюємо, що наука інтегральна та інтернаціональна, але у 80-90-х роках минулого століття вчені як звичайно були обмежені замкненим простором своєї лабораторії чи відділу. Юрій Йосифович ще у 90-х роках уклав угоди про співпрацю з вченими Польщі, Угорщини та Франції, в рамках яких писали статті, виконували фрагменти дисертаційних робіт, відбувалися наукові стажування, підтримувалася участь у міжнародних конференціях працівників НДІ спадкової патології. Саме йому належить перший крок в інтеграції Інституту до першого міжнародного наукового проекту, який стосувався вивчення поширеності синдрому Ніймеген у Чехії, Польщі та Україні.

З моменту заснування Європейської цитогенетичної асоціації (ECA) Юрій Гаврилюк став її першим координатором від України. У 1999 році Юрій Йосифович брав участь у II Конгресі (ECA) у Відні, де достойно виступив і презентував українську генетику.

У своїх новаторських підходах до наукової діяльності Юрій Гаврилюк отримував велику підтримку від директора інституту – д-ра мед. наук, професора О.З. Гнатейка, який був науковим консультантом його докторської дисертації. Працюючи над нею, Юрій Гаврилюк часто виїжджав у регіони Житомирщини та Волині, які постраждали від радіаційного та хімічного забруднення, де працював з пацієнтами. З його іменем пов'язаний перший досвід виконання державних науково-практичних програм, які були спрямовані на поліпшення

допомоги дітям і контролю за генетичними наслідками аварії на ЧАЕС. Юрій Гаврилюк перший започаткував в Україні генетичний моніторинг наслідків техногенної діяльності людини. Розробив його методичні засади і налагодив систематичний контроль за реєстрацією вад розвитку в новонароджених у регіоні. В 1996 році в українському науково-гігієнічному центрі України (м. Київ) захистив докторську дисертацію «Генетичний моніторинг населення регіонів України в умовах забруднення довкілля» зі спеціальності «медична генетика». Завдяки його науковим напрацюванням лікарі Львівщини мають унікальний 20-річний досвід дослідження генетичних ефектів у популяції, який дає змогу прогнозувати стан її генофонду та необхідні заходи щодо збереження.

Як вчений Юрій Йосифович працював у кількох наукових напрямках. Крім вищезгаданого генетичного моніторингу наслідків техногенної діяльності людини, він займався вивченням структури спадкових хвороб у жителів України (1989), частоти вроджених аномалій серед дітей першого року життя (1993), поширенням природжених вад розвитку в Україні (1996), розробкою системи оцінки динаміки мутаційного процесу та тератогенних ефектів (1990). У науковій співдружності з професором Леонієм Давидовим, доктором Орестом Созанським і колегами Данутою Заставною, Наталією Гулеюк, Богданою Ковалишин, Надією Гельнер Юрій проводив дослідження порушень фертильної функції жінок репродуктивного віку, організував їхній генетичний моніторинг, впровадив у клінічну практику цитогенетичні дослідження пацієнток зі спонтанними перериваннями вагітності, прогнозував можливості відтворення населення України у сучасній міській популяції (1987-1995).

Юрій Йосифович Гаврилюк був керівником клінічних ординаторів Кіцери Н.І. (1992-1995) і Генік-Березовської С.О. (1994-1996), дисертаційних робіт із спеціальності «медична генетика» Гельнер Н.В. (1996), Кіцери Н.І. (1999), деякі з них були захищені вже після його відходу у вічність: Фоменко Н. М. (2002), Нечай О.С. (2005). Він був автором 125-ти друкованих наукових праць, понад 100 газетних статей, інтерв'ю, заміток, виступів по телебаченню і радіо. Юрій Йосифович надавав велике значення знанню іноземних мов і працював над удосконаленням

своїх знань, особливо з англійської мови. Був одним із авторів розділу «Генетика» українсько-латинсько-англійського тлумачного медичного словника (1995), викладав медичну генетику на факультеті чужоземних студентів Львівського державного медичного університету (1998 – 2000), зробив дуже багато перекладів фахової літератури.

Завдяки своїй комунікабельності, відкритості та людяності Юрій Йосифович надавався до громадської роботи, завжди знаходив на неї час. Він був членом Президії Українського наукового товариства медичних генетиків, членом ревізійної комісії Українського наукового Товариства генетиків і селекціонерів ім. М. Вавілова, Головою секції генетики людини Львівського відділення товариства, членом Лікарської комісії НТШ. У 1990 році Юрій Гаврилюк згуртувався з ентузіастами відновлення Українського лікарського товариства у Львові й увійшов до першої Головної управи УЛТ. Згодом Юрій Йосифович став головою видавничої комісії УЛТ, головним редактором часопису «Народне здоров'я». З 1997 року до останніх днів у 2000 році був Головою УЛТ. До громадської роботи ставився відповідально і систематично, як і до всіх інших занять, але заразом був і у ній новатором. Працював над новою концепцією розвитку товариства, скеровував практичну роботу товариства в наукове русло, розширив зв'язки з осередками з інших міст України та подібними товариствами у Європі, налагодив міцні зв'язки з осередком Українського Лікарського Товариства Північної Америки. Хоча Юрій Гаврилюк належав до післявоєнного покоління, сприяв відродженню традицій і виконанню тих засадничих завдань УЛТ у Львові, які були сформульовані ще в 1910 році.

Зі споминів Валентини Чоп'як про Юрія Гаврилюка: «Це був зразковий студент з допитливими і глибокими очима та аналітичним розумом, водночас великим тактом – Юрій був старостою у першій моїй групі субординаторів-педіатрів. Молодий вчений ще у студентські роки володів глобальним і перспективним мисленням, розумів значення взаємозв'язку генетики та імунології для медицини. Після повернення з аспірантури він став чудовим клініцистом-генетиком, мудрим і стратегічним керівником в науковій установі, креативним і філігранним громадським діячем, чуйною, дбайливою і відповідальною людиною. Він вмів запалити, орга-

нізувати і провести не тільки на високому рівні наукові форуми, дискусії, але і створити умови для людського душевного та патріотичного спілкування, адже належав до української інтелігенції і підтримував її традиції, звичаї. В часи його перебування на посаді Голови УЛТ у Львові були поїздки за кордон, зустрічі з цікавими людьми, традиційні вечори Маланки! Юрій поєднав у собі великий талант науковця, організатора, інтелігента, сім'янина, сина України».

Зі споминів Гаяне Акоюн: «Одним з великих талантів Юрія Гаврилюка, який я відкрила для себе під час нашої спільної роботи в Інституті, була його здатність брати на себе відповідальність за людей. Ю. Гаврилюк очолив новий відділ епідеміології вродженої і спадкової патології, «від нуля» виховав колектив і започаткував традиції відношення до роботи і співіснування, які живі й понині. Підлеглі його обожнювали як тоді, так і зараз, через роки, навіть люди, про яких кажуть, що вони не здатні любити кого-небудь, крім себе. Великі організаторські здібності Юрія Гаврилюка особливо яскраво проявились на посаді заступника директора з наукової роботи. Він не лише ефективно здійснював контроль за виконанням планових наукових заходів, але й вмів швидко і якісно вирішувати позапланові ситуації, які постійно виникали. Перший досвід виконання державних науково-практичних програм, спрямованих на покращення допомоги дітям («Діти України») та контролю за генетичними наслідками аварії на ЧАЕС також пов'язані з іменем Юрія Гаврилюка. Хочу відзначити, що необхідність генетичного моніторингу техногенних

наслідків діяльності людини зараз ні в кого не викликає сумнівів, проте саме Юрій Гаврилюк стояв на початку таких досліджень в Україні».

Мудрість, інтелект, скромність, професіоналізм, патріотизм і вірність принципам християнської моралі Юрія Гаврилюка виділяли його серед сучасників. Був яскравою особистістю, взірцем українського лікаря та вченого новітньої формації, і разом з тим скромною, невибагливою людиною. Ніколи не займав вичікувальної позиції і не надіявся, що хтось розв'яже його проблеми. До всього доходив тяжкою, але раціонально застосованою працею, попередньо проаналізувавши «надцять» варіантів розв'язання проблеми і вибравши найкоротший і правильний шлях. Крім того, завжди був настроєний на позитивне рішення. Невдачі переносив мужньо і завжди умів добре засвоїти урок. Найбільшим задоволенням для нього були подорожі й отримані враження від них. Побував у багатьох країнах Східної та Західної Європи, у США. У вільний час багато читав художньої літератури (завжди мовою оригіналу), захоплювався мистецтвом. Але найбільшим життєвим замилюванням Юрія Гаврилюка була «радість людського спілкування», яка приносила і втіху, і розраду, і стимулювала рухатися вперед. В нього було багато великих і малих планів в царині науки, громадських та родинних справ. Поспішав встигнути все, і зробив дуже багато за короткий відміряний долею час. Більшість започаткованих ним справ продовжують успішно розвиватися, і це найкращі квіти у вінку світлої пам'яті Юрія Гаврилюка!

Література/References

1. Babeshko M Davydov L, Havrylyuk J. Diagnostics and prophylactics of the vena cava inferior compression syndrome during labor. Abstr. First Congress on Labor and Delivery, Jerusalem. 1994. P. 15.
2. Davydov L. J., Hnateiko O.Z., Havrylyuk J. J. Epidemiology of somatic. teratogenic and genetic effects in the radiation- controlled region after Chernobyl accident. Collected volume: The Problems of radiative epidemiology of medical consequence of Chernobyl accident. 1993. Kyiv. P.155.
3. Davydov L., Hnateiko O., Havrylyuk J. Conservative treatment of the patients with uterine fibromioma. Gynecological Endocrinology Journal. Vol. 9. Suppl. 1. 1995. FC 97.
4. Havrylyuk J. J., Nevzhoda N.V. Genetic of menstrual disturbances in adolescent girls Recent Developments on pediatric-adolescent Gynecology and Endocrinology. Athens. Greece.1993.P. 36.
5. Havrylyuk J. Genetic monitoring of the population after Chornobyl accident. Abstr. XXIV Congr. Polish Pediatricians. Gdansk. 1995. 158.
6. Lozynska M., Sedneva I. Havrylyuk J. Study of chromosome aberrations among the children and peculiarities of human embrional bone system in populations of Ukrainian regions, polluted with heavy metals and fluor Abstr. Secotox 97 Ecotoxicology and Environmental Safety Central Eastern European Conference..1997, Jurmala. Latvia. P. 116.
7. Saturdays A.B., Davydov L.J., Havrylyuk J.J. Epidemiology of congenital anomalies among the newborns in Ukraine. Abstr. World Congress «Child Health – 2000». Vancouver. 1995. P.121.